

МІЖОСОБИСТІСНЕ СПІЛКУВАННЯ ШКОЛЯРІВ ЩОДО ПРИРОДИ У СУЧАСНОМУ ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ

Розкрито умови та особливості міжособистісного спілкування школярів на екологічну тематику в освітньому просторі.

Ключові слова: спілкування, міжособистісне спілкування, екологічна поведінка.

Поширення екологічних знань в освітньому середовищі може забезпечуватися у тому числі і через такі форми роботи, як екологічне просвітництво та комунікація (спілкування).

Проблема комунікації, або спілкування, нині є однією з найактуальніших у теоретичному і практичному аспектах. Це стосується також навчання і виховання, що становлять собою опосередковану спілкуванням спільну діяльність людей, одні з яких передають, а інші засвоюють накопичений людством досвід.

Проблему спілкування та його особливості досліджували Ф. С. Бацевич, І. Д. Бех, О. Ю. Нестерова, І. С. Делик, О. О. Леонт'єв, М. М. Філоненко, А. І. Кузьмінський, О. О. Бадьолов, Р. С. Немов та інші.

Існує декілька визначень цього терміна. Дослідник М. С. Каган вважає, що: „Спілкування – це процес творення нової інформації, спільної для учасників спілкування і породженої їх спільністю”. Причому інформація при спілкуванні” циркулює між партнерами”, „збільшується”, „збагачується”, „розширюється” завдяки активності усіх учасників, тому з цієї позиції комунікація розглядається як діалог [2].

Спілкування поряд із працею, на думку І. Д. Беха, є основним способом існування людини, головною умовою її виховання і розвитку, засвоєння суспільного досвіду. Воно зумовлює всю систему психічних процесів, станів, властивостей індивіда. Тому можна зробити висновок, що особистість є продуктом і результатом індивідуального досвіду її спілкування з іншими людьми [1].

Спілкування дуже істотно впливає на формування основних структурних особистісних компонентів. Від того, як складатиметься комунікація, залежить

формування майбутньої особистості. Тому вивчення проблеми спілкування стає дуже актуальним.

Взагалі спілкування надзвичайно різноманітне за своїми формами та видами. У сучасній педагогіці частіше користуються терміном «міжособистісне спілкування».

Міжособистісне спілкування – це взаємодія між декількома людьми, здійснювана за допомогою засобів мовленнєвого і немовленнєвого впливу, в результаті якої виникає психологічний контакт і певні відносини між учасниками [3].

Основною структурною одиницею аналізу міжособистісного спілкування є не окрема особистість, а взаємозв'язок, взаємодія осіб, що вступили у спілкування.

Учасниками комунікації в сучасному освітньому просторі є вчителі і учні та учні між собою, тому між ними встановлюється не міжролевий контакт «вчитель-учень», а міжособистісний, у результаті чого виникає діалог, а, значить, створюється оптимальна основа для позитивних змін у пізнавальній, емоційній та поведінковій сферах кожного з учасників.

Зокрема, міжособистісне спілкування стосовно екологічної освіти і виховання має забезпечувати передачу достовірної інформації екологічного змісту. Воно також є засобом організації еколого орієнтованого простору та екологічної поведінки особистості в дошкільній.

Мотивувати учнів до міжособистісного спілкування щодо природи можна за виконання таких умов:

- врахування інформаційного потенціалу природного середовища в організації міжособистісного спілкування школярів щодо природного середовища;

- забезпечення усвідомлення учнями причинно-наслідкових зв'язків у взаємодії з природою;

- формування здатності учнів до самоаналізу та самооцінки при організації міжособистісного спілкування стосовно природи.

Організацію міжособистісного спілкування учнів загальноосвітньої школи ми оцінювали за рівнями: високий, середній, низький.

Високий рівень ефективності міжособистісного спілкування мали 5,9% учнів, середній – 58,4%, низький – 35,6%.

Значна кількість учнів з низьким рівнем комунікації пояснюється тим, що вони не цікавляться проблемами збереження й охорони природи і не обговорюють їх зі своїми однолітками. Саме це перешкоджає самовдосконаленню школярів у сфері екологічної діяльності.

Учні із середнім рівнем поінформованості відповіли, що отримують інформацію про екологічний стан довкілля від батьків. Школярі високого рівня комунікативних здібностей стверджують, що вчителі пояснюють їм, як потрібно поводитися на природі.

Педагоги, котрі організують екологічну діяльність учнів, найбільш значущими формами спілкування між ними вважають педагогічно кероване спілкування з однолітками. Друге місце посідає індивідуальне спілкування з учителем, а неформальне спілкування з однолітками поза школою виявилось найменш ефективним.

Практика засвідчила, що формування екологічної поведінки школярів має відбуватися тільки за умови супроводу процесу екологічного виховання вчителем, а також через ефективне міжособистісне спілкування між учнями і вчителями, авторитетними дорослими (батьками), учнів між собою. Це, своєю чергою, сприятиме самовдосконаленню підлітків у сфері екологічної діяльності.

Ефективність міжособистісного спілкування у процесі формування екологічної поведінки визначається її специфікою:

- відповідністю особливостям підліткового віку;
- високою ефективністю засвоєння інформації і норм поведінки (згідно з „пірамідою засвоєння”);
- відсутністю комунікативних бар'єрів між тими, хто поширює інформацію екологічного змісту, і тими хто її сприймає;
- цілеспрямованою підготовкою школярів-лідерів, які виступають носіями екологічних норм, цінностей і культури екологічної поведінки.

З огляду на вищесказане міжособистісне спілкування вважається провідною діяльністю школярів. Спілкування підлітка з молодшими за віком учнями задовольняє потребу оцінювати інших та самостверджуватись, спілкування з однолітками – потребу оцінювати партнера.

Адже спілкування з оточуючими, зокрема значущими дорослими і ровесниками, є найбільш важливою стороною життя підлітків, умовою їх особистісного розвитку.

Тому міжособистісне спілкування школярів можна забезпечувати через організацію екологічного просвітництва старших учнів серед однолітків та серед молодших учнів; необхідно, щоб старші школярі виступали агентами змін у шкільному середовищі. Це покращить комунікацію з екологічних проблем та активізує мотиви екологічної поведінки як для менших за віком, так і для старших школярів.

Література

1. Бех І. Д. Технологія інтимно-особистісного спілкування / Бех І. Д. // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 1. – С. 17-29.
2. Каган М. С. Мир общения: Проблема межобъектных отношений / М. С. Каган. – М. : Политиздат, 1988. – С. 147-152.
3. Философский энциклопедический словарь / [ред. коллегия: С. С. Аверинцев и др.]. – 2-е изд. – М. : Советская энциклопедия, 1989. – С. 8.

Раскрыты условия и особенности межличностного общения школьников на экологическую тематику в образовательном пространстве.

Ключевые слова: *общение, межличностное общение, экологическое поведение.*

The conditions and characteristics of interpersonal communication of students on environmental issues in the educational space are considered in the article.

Keywords: *communication, interpersonal communication, environmental behavior.*